

sumque eis excusserit spectaculi novitas, ita ut credere suis oculis non auderent, sed contra imaginarentur spiritum apparere, eò quod spiritus esset, non corpus, clausa penetrare. Quare Ambrosius in fine Commentarii in Lucam: *Et si Petrus de resurrectione crederet, inquit, turbati tamen potuit, cum videret quod se Dominus cum corpore, in ea que visibilibus observatis et obstructis erant septa parietibus, inpromissus infunderet.* Atqui meminisse debebant Jesum, non hominis tantum sed et Dei Filium esse, idque plurimis in vita doctissime miraculis præter naturam ordinem edidit. Denique hoc modo docuit illos Jesus, postquam ostendit se spiritum non esse, corpus suum redidit, eisdem ejusdem cujus prius natura, alterius tamen esse conditionis et gloria.

VERS. 38. — ET DIXIT. Dixit igitur, ut immo dicere coram timorem reprehendendo sedaret.

QUID TURBATI ESTIS, quibus gaudendum est, et congratulandum tam vobis ipsis quam mihi.

ET COGITATIONES VARIE; à re presenti alienæ; cogitationes deceptionisque dubiæ atque anxie, an ego appaream quem nōstis et jam resurrexisse intellexistis, an verò spiritus alius.

ASCENDUNT, oriuntur, subeunt indulgentibus vobis, IN CORA VESTRA, in cordibus vestris. Hebraismus, pro, et variis cogitationes vobis animis vestris, quibus scilicet diu laxatis habenas, vos ipsi impeditis à notitia mei. D. Augustinus sacra phrasos verba urgens, serm. 69 de Diversis: *Cogitationes istæ terrene sunt, inquit, si enim caelestes essent, descenderent in cor, non ascenderent; et Beda, cum esse corde non integro ascendere dicit, sicut herba mala oritur ex terrâ malâ. Jubet igitur Jesus ut discipuli, compositis ac sedatis animis, expendant rem præsentem, et veritatis notitiam concipiant; hæc quoque ratione Jesum se esse monstrans quod cogitationes eorum et videat et corrigat, quemadmodum non semel aliis ante mortem fecerat id quod ne spiritus quidem possit. Ostendit, inquit Euthymius, se cordium cogitorem, et, quod addit Titus, se tanquam verum Deum. (huic enim soli occulta cordium sensa patent) internam illorum contrabationem minimè ignorare.*

VERS. 39. — VIDETE, si non sufficit vobis faciem videre atque ciliem, MANUS MEAS ET PEDES, servan-

tes vestigia clavorum crucis quæ nūctas tertius coram vobis sui interfectus.

de Ascensione, et aliis. Quæ vulnera etiam celo inferre maluit, ut Deo Patri pretium nostræ libertatis ostenderet, juxta Ambr., æternamque sue victorie trophæum circumferret. Nam, ut optime Aug., lib. 22 de Civ. c. 20, non sunt deputanda vel appellanda vitia virtutis indicia. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, et quedam quævis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebunt. *QUIA EGO IRES SEM, id est, Ipsissimus ego totus, non solum secundum spiritum, sed et secundum corpus.* Unde Tertull., c. ult., lib. 4 contra Marcionem: *Ego sum, quem scilicet corporem retrò veneratis.* Nam eò tendit tota hæc Christi demonstratio, ut eum verum corpus habere intelligerent, itaque adjicit: *ET PALPATE ME, ut probent sibi manus vestre; si mentiantur oculi vestri, inquit Aug., ET VIDETE, id est, diligenter attendite oculis, ut veritas corporis*

tes vestigia clavorum crucis quæ nūctas tertius coram vobis sui interfectus.

QUIA EGO IRES SEM; et cognoscite quod ego ipse sum; non spiritus aut alius alius.

PALPATE. Quod si nec sufficit videre manus ac pedes, etiam palpatæ ac contractate eos, adæque totum corpus meum, ut consistentiam illius et soliditatem tactu experiamini. *Proberit sibi manus vestre, si mentiantur oculi vestri, inquit Augustinus, serm. 69 de Diversis.* Satisfacite omnibus sensibus vestris. Naturâ ita comparatum est, ut miris tactus quam visus, in judicando corpore fallatur. Nam et cum videre nobis aliquid videmur, quod an solidum sit corpus dubitamus, manu apponimus, ut tactu quasi certiore teste rem exploremus. Corporales igitur omnes sensus eorum testes adhibet, ne umbram sibi putent per corpore objici. Quamvis enim jam Dei dono incorruptibile esse Jesu corpus, non tamen in spiritum mutatum erat, nec desierat ejus esse naturæ ejus prius, ac probeinde palpari, id est, sensu tactus percipi poterat; tamen, ut spiritui omnino subjectum erat, eum nollet ille, palpari non poterat. Hoc est illud quod D. Gregorius docet, lib. 14 Moralium in Job, cap. 31, adversus Eutychium episcopum Constantinopolitanum: *Corpus nostrum à resurrectione, non impalpabile fore, aut ventis æreque subtilius; sed subito quidem per effectum spiritualis potentie, palpabile autem per veritatem nature.*

ET VIDETE, et certè cognoscite quod ego ipse sum, non spiritus alius.

CARNEM ET OSSA, verum ac solidum corpus, corpus quod palpari possit.

NON HABET, quippe incorporeus et simplex. Nam si formam corporis assumat, ærium est corpus, non humanum, tactuque dignosci potest; cedit enim apprehendere volentibus, nec magis palpari potest quam aer.

SICUT ME VIDETIS HABERE, scilicet carnem et ossa, verum solidumque corpus. Exposita corporei hominis à spiritu distinctione, probat se non esse spiritum; ex servatis autem notis crucis probat se eundem illum esse Jesum, qui tertio ante die fuerat crucifixus, reliquis corporis indicis in hoc conspirantibus, evidentiâ, non mathematicâ, sed morali atque humanâ,

mei visu simul et tactu vobis explorata sit. Nam illis, quibus in postero tantquam testibus credere debebant exteri, vobis sue carnis veritatem evidentissimâ veritate demonstrari, ut idem Augustinus, epistolâ 1, c. 4: *Quod vidimus oculis nostris, et manus nostræ contractaverunt, etc.* Palpatæ ergo et videte, quia spiritus CARNEM ET OSSA non habet, non quomodolibet; nam verisimile est quod et illa assumere possit; sed sicut me videtis habere, hoc est, non habet carnem et ossa vitaliter, et eò modo ego. Quod ut argumentum præbet veræ resurrectionis in verò humano corpore, videtur discrimen corporis redidit, et à spiritibus assumpti, visu, tactuque posse discerni, si non evidentiâ mathematicâ,

que fidem, ex aliori certius nascentem principio, non excludit.

VERS. 40. — OSTENDIT EIS et contractandos præbuit manus et pedes etiamnum perforatos, ex cruce superiori parateve tolerat; quia clavorum adhuc ferrebant foramina, inquit Euthymius. Ostendit eis in manibus ac pedibus manifesta clavorum vestigia, et in latere militaris lanceæ cicatrice; hoc enim Joannes addit: *aperitis vulneribus usque recentibus, non sanguinolentis tamen aut ulcerosis, sed gemmarum instar lutebunt ac planè gloriatis; nec ostendit tantum, sed et contractanda obtulit. Non poterat aliud manifestus signum exhiberi, quod ipse qui appareret, ille esset Jesus, qui fuerat cruce interemptus, resumptio non alio, sed eodem numero corpore, redivivus, reliquis omnibus corporis lineamentis, coloribus, loquela, statura, gestibus, indicis conspirantibus in eligendi et figuram Jesu consuetam. Ut porrò ipse obtulit, ita discipuli, hanc dubium, contractaverunt ac palparunt, Dominum præsertim jubente atque urgente, ut dubitationem omnem animis expellerent. Illic Joannes apostolus, 1 epist. 1, v. 1: *Quod per speciemus, inquit, et manus nostræ contractaverunt de verbo vite.* Ex hoc igitur loco colligitur servasse Dominum Jesum à resurrectione, in manibus suis, pedibus aliter, vulnera crucis et lanceæ militis effleta; et quod manifestius etiam constat ex ipsius Jesu ad Thomam verbis, Joan. 20, v. 27: *Infer digitum tuum hinc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum.* Quæ verba et hoc clarè intelligendum dant, quod non cicatrices tantum sive vestigia servavit Jesus, sed quod ipsa etiam foramina vulnerum, quantum citra corruptionem ac deformitatem, quod diximus. Non enim relictæ sunt, quod ea Jesus curare non valeret, qui valuerat corpus suum mortuum resuscitare, sed ut, quod diximus, hoc argumento, discipulis suis, resurrectionis sue veritatem facillè persuaderet. *Se resurgere voluit, inquit Augustinus, serm. 158 de Tempore, ut quibusdam dubitantibus exhiberet in illa carne cicatrices vulneris et sanaret valens incredulitatis.* Et Cyrillus, lib. 12 in Joannem, cap. 58: *Prius illud quod verum conditio requirit, ait, propter utilitatem nostram, passionis notæ retinuit, ut resurrectionis mysterium rectè intelligamus, non aliud corpus resurrexisse credentes, quam quod cruciatu mortuum fuit.* Nec tamen persuasis jam et credentibus discipulis, ea vulnera Jesus*

abolivit, quod Calvinus asserere temerè audeat, ut suo more novi aliquid adversus antiquitatem proferat; sed *calo inferre maluit, ut Deo Patri nostræ pretii libertatis ostenderet, quod ait Ambrosius, et angelis quoque ipsis virtutibusque superioribus monstraret,* quod Cyrillus; denique ut æternam victorie sue circumferret triumphum. *Qui regna mortis destraxit, signa mortis oblitescere noluit,* inquit V. Beda. Nam quid mirum, si, quemadmodum assumptæ pro incontinentibus carnis, ita tolerate pro hominibus crucis, perpetuum velit gestare monumentum? Et perpetuò ante electorum oculos obversari pretium, quo redempti ad beatitudinem pervenerint, ut et in novissimo judicii die, reprobus, visis his stigmatibus, pudescit? quod ita fore imaginari, non esse stultum et inane delirium, quod Calvinus blaterat, docent, inter veteres Latinos, Augustinus, lib. 2 de Symbolo, cap. 8, et inter Græcos, auctor Operis imperfecti in Math. 24, v. 30. Neque enim vulnera ista, vel corruptio sunt in incorruptibili, vel vitium in pulchro atque integro Jesu corpore: sed honor, decens atque perfectio corporis illius, maximo eum splendore ac gloriâ retulgentia, non jam vulnera, sed vulnerum imperitia, et victoria trophæa: de quibus sentiendum est, id quod de cicatricibus in gloriosis martyrum corporibus à resurrectione remansuris scribit B. Augustinus, lib. 22 de Civitate Dei, cap. 20: *Non deformitas in eis, sed dignitas erit; et quædam quamvis in corpore, non corpus, sed virtutis pulchritudo fulgebunt. Non sunt deputanda vel appellanda vitia, virtutis indicia.*

VERS. 41. — ILLE, arbitrator non omnibus, sed tamen multis eorum. Quid enim obstabat, quominus Petrus, Magdalena, discipuli Emmauntini, alique quibus Dominus antea apparuerat, jam crederent? NON CREDENTIBUS, Jesum apparere, non spiritum. ET MIRANTIBUS, sed mirantibus. PLEB GRÆCO, jungendum est cum *credentibus*, non cum *mirantibus*, quod ex Græco et Syro clarum est. Gaudium enim faciebat non ut mirarentur, sed ut non crederent. Ut mirarentur faciebat insoliti spectaculi novitas; ut non crederent faciebat gaudium conjunctionum eorum vehementissimo ipsius rei desiderio; quod ita gauderet, ut tamen metu alioque frustrationis, gaudium contineret, ne supra modum exeresceret. Atqui gaudium non est nisi de bono cognito ac credito. Credere hoc loco accipit evangelista, pro firmâ persuasionem, quæ quis certè credit aliquid, ut à Deo

saltem humanâ et morali qualis ab humanis sensibus expectari potest.

VERS. 40. — ET CUM ROC DIXISSET, OSTENDIT EIS, id est, contractandas præbuit, MANUS ET PEDES, habentes adhuc vera foramina clavorum, ut Euthym., Cyril. in Catenâ, et Beda, Unde, Joan. 20, Thomas iulter etiam digitum inferre. Discipulis enim revera contractasse, expressè dicit August., in Psal. 147, et lib. de Unit. Ecclesie, c. 10, quod ex verbis I. Joan. 1, v. 4, jam citatis sit valde verisimile.

VERS. 41. — ABROGILLIS NON CREDENTIBUS, nempe pleb græco, ut sequitur: nam istud cum verbo *non credentibus*, jungendum esse ex Græco et Syriacè perspicuum est; et ita legit August. in psalm. cii. Non

PLEB GRÆCO, jungendum est cum *credentibus*, non cum *mirantibus*, quod ex Græco et Syro clarum est.

Gaudium enim faciebat non ut mirarentur, sed ut non crederent. Ut mirarentur faciebat insoliti spectaculi novitas; ut non crederent faciebat gaudium conjunctionum eorum vehementissimo ipsius rei desiderio; quod ita gauderet, ut tamen metu alioque frustrationis, gaudium contineret, ne supra modum exeresceret. Atqui gaudium non est nisi de bono cognito ac credito. Credere hoc loco accipit evangelista, pro firmâ persuasionem, quæ quis certè credit aliquid, ut à Deo

pleb græco, ut sequitur: nam istud cum verbo *non credentibus*, jungendum esse ex Græco et Syriacè perspicuum est; et ita legit August. in psalm. cii. Non

pleb græco, ut sequitur: nam istud cum verbo *non credentibus*, jungendum esse ex Græco et Syriacè perspicuum est; et ita legit August. in psalm. cii. Non

pleb græco, ut sequitur: nam istud cum verbo *non credentibus*, jungendum esse ex Græco et Syriacè perspicuum est; et ita legit August. in psalm. cii. Non

QUONIAM NECESSE EST, cum dicerem quod necesse esset.

SCRIPTA, predicta.

IN LEGE MOYSI ET PROPHETIS ET PSALMIS. Supra, v. 27, Math. 3, v. 17, et alibi, divisit Salvator sacros libros in Moysen seu legem et prophetas; psalmos et cetera agiographa nomine prophetarum comprehendens: hic dividit in legem Moysi, prophetas, et psalmos, quemadmodum Hebraei dividere solent in legem, prophetas et agiographa. Inter que agiographa, ut psalmi Davidis primum obtinent locum, ita tum plures, tum clariores de Christo prophetias continent.

De ME; sciat enim tota Scriptura vaticiniis de Christo, utpote qui finis, scopus, et anima illius sit. Porro versiculi hujus sententia est: Res quas jam circa me factas videtis, experientia vos docente, passio, mors, resurrectio, non debent videri vobis novae aut inopinatae, cum sint ea de quibus ante mortem frequenter praedixi vobis (potestis recordari) predictas esse Scripturis sacris, ac proinde omnino eventuras.

VERS. 45. — Tunc, ut viderent verum id esse quod dicebat, nempe, res circa se factas et etiam tum facendas, cum a se, tum a sacris Litteris predictas fuisse.

APERUIT, illustravi, illuminavi, divina virtute sua. ILLIS SENSUM, mentem. An usus sit certis verbis, utpote: *accipite Spiritum sanctum*, qualibus Joan. 20, v. 22, ad aliam facultatem dandam: an vero sic reipsa illustravit mentes eorum, ut nihil dixerit, sola usus invisibilis potentia sua; incertum relinquatur.

SCRIPTURAS SACRAS. Scripturae difficiles sunt intellectui, tum ob profunditatem eorum, tum ob tenebras humanas mentis, non assequuntis mysteria Dei. Necesse est igitur, ut Deus mentem illustret, quemadmodum hic illustravit mentes apostolorum, ut intelligerent Scripturas; eas praesertim quas jam ipse, sicut mox discipulis Emmanuelis proferre dicebat, prout narratur sequenti versu; quas non perinde intellexerant ante passionem ejus, etiam ab ipso productas. Aperuit ergo illis mentem, quantum opus fuit pro tempore, ut de Scripturis disserterent cum fructu audirent, et doctrinam antea auditam cum profectu in memoriam revocarent, intelligerent denique qua ratione eventa cum prophetis conveniant. Nam plenam eorum illuminationem, et perfectum Scripturas intelligendi donum

NIAM NECESSE EST IMPLERI OMNIA, etc. Deus enim, qui illa praedixit, non potest falli. *Quae sunt scripta in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me.* Ubi Christus sequitur usum Hebraeorum veterum, qui libros sacros dividebant, teste Hieron., in Prologo galeato, in legem, prophetas et agiographa, sub quibus imprimis continentur Psalmi: alioqui Psalmi subinde comprehenduntur sub prophetis, ut supra, vers. 27.

VERS. 45. — Tunc aperuit illis sensum, id est, mentem, ut est Graecis; cor scilicet intus illuminando, ut nunc tandem eventum cum Scripturis, quas saepe audierant, consonantiam animadverterent, et intelligerent et gustarent. Quo datur intelligi, Scripturarum intelligentiam esse Spiritus sancti donum. Aperitis igitur sensibus discipulorum.

distulit in diem Pentecostes; quod ita tunc ipsis datum fuit, ut omni remoto velo, Christum in lege et prophetis clarissime conspicerent. Ceterum non ita divina illuminatio suggerit intelligentiam Scripturarum, ut id faciat, nullo ab homine adhibito studio, conatu aut labore: id si apostolis concessum fuit, quod non credo semper eis concessum, nominatim vero scripturibus, non est cuius expectandum, sed tamen, omni etiam adhibito conatu, praecipuum a sacro Spiritus sancti lumine petendum; cujus, utinam, participes nos fieri possimus.

VERS. 46. — Et, apertis jam sensibus eorum. QUONIAM superest.

Sic SCRIPTUM EST. Significatur protulisse certa Scripturae loca; verbi gratia, dixit: Scriptum est per Isaiam prophetam: *Sicut ovis ad occisionem ducetur*, Isaias 53, v. 7. Scriptum est etiam in Psalmis: *Foderunt manus meas et pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea*, psal. 21, v. 17.

ET SIC, sicut his locis scriptum est, oportebat, necessitate consequente, ut dialectici loquuntur, nimirum ut satisfaceret divino consilio his Scripturae locis declarato.

PATI mortem, et quidem mortem crucis, quemadmodum jam evenit.

ET RESURGERE. Scriptum est: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*, psal. 15, v. 10. Rursus scriptum est Jonam a balena devoratum, tertio die evanitum fuisse, Jon. 2, v. 1, 11. Secundum has Scripturas, oportebat Christum resurgere a morte, idque tertio die, prout jam videtis accidisse.

VERS. 47. — Et deinde, praedicari, scilicet oportet.

IN NOMINE EIUS, vice ejus, jussu ejus, ex delegatione ejus. Munus enim praedicandae poenitentiae, quod Christus primus inchoaverat, Math. 4, v. 17, a resurrectione sua commisit aliis. Unde Apostolus: *Pro Christo, inquit, legatione fungimur, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo*, 2 Cor. 5, v. 20.

POENITENTIAM, conversionem a vis malis ad Deum, ut homines detestati idololatram, avaritiam, impudiciam, et cetera vitia, ad Deum se convertant. Nam et hoc scriptum est praedicandum in nomine Christi hujusmodi poenitentiam, vel illo Jeremiae loco: *Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, et piscabuntur eos: et post haec mittam eis multos venatores, et venabunt eos*; Jerem. 16, v. 16.

VERS. 46. — DIXIT EIS: QUONIAM SIC SCRIPTUM EST; qua loquendi formula indicatur cum protulisset diversa Scripturae loca; quasi dixisset: Sic scriptum est per Isaiam, sic per Jeremiam, sic in psalmis: Et sic oportebat Christum pati, prout scilicet haec et ista loca vaticinantur. Nimirum Christus, ne quid fallaciter cum carnalibus discipulorum sensibus episse poterat, magno documento Scripturarum eos de veterum librorum testificatione formati, ut August. notat, a contra Faustum, c. 2, et lib. de Unit. Ecclesiae, cap. 40. Nam, ut idem ait tract. 2 in Epist. Joan., firmatas fides in eo est, quia omnia que evenerunt in Christo predicta sunt.

VERS. 47. — ET PRAEDICARI IN NOMINE EIUS, id est, vice, jussu, et auctoritate ejus, poenitentiam. Nam et

ET REMISSIONEM PECCATORUM, scilicet praedicari in nomine ejus, id est, per meritum ejus, tanquam redemptoris et mediatoris Dei et hominum, obtinendam scilicet ab agentibus poenitentiam. Sic enim scribit Isaias, cap. 53, v. 11: *Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit et saturabitur; in scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit.*

IN OMNES GENTES, ad, seu per omnes mundi nationes, tam Graecos quam Judaeos. Ille demum clare aperit Christus, quod haec tenens ferè claverat, redemptioem a se allate gratiam, omnibus communiter gentibus patere; et ad hoc quoque ex Scriptura ostendendum, potuit attulisse psalmum 21, v. 28: *Convertentur ad Dominum universi fines terrae, et adorabunt in conspectu ejus universae familiae gentium; psalmum 2, v. 8: Dabitur tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminis terrae; Isaiam; cap. 49, v. 6: Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob et facies Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terre.*

INCIPIENTIBUS, scilicet iis quibus praedicandi cura mandabitur, praedicatoribus. Interpres enim Graecus legit plurimum *ἀρχαίως*, pro accusativo singulari *ἀρχαίως*, qui hodie legitur, et veritatem ab aliis incipiendo, ab aliis initio facto. Syrus scribit et *exordium erit.*

Ab JERUSOLYMA. Nam et hoc fore prophetam praedixerant, praedicationem Evangelii Christi, exordium sumturam ab Jerusalem; nominatim Isaias cap. 2, v. 3, et post eum Micheas, cap. 4, v. 2: *De Sion exiit lex, et verbum Domini de Jerusalem, etc.* Rursus Isaias, cap. 60, v. 1: *Surge, illuminare, Jerusalem, quia venit lumen tuum et gloria Domini super te orta est, etc. et ambulabunt gentes in lumine tuo, etc.* Incipere autem debuit Evangelii praedicatione ab Jerusalem, primum, quia in ea civitate gesta fuerant praecipua omnia que praedicanda erant, deinde quia metropolis erat Judaeorum, quibus gratia Salvatoris primum erat offerenda, eo quod in patribus promissiones factae fuerant ipsis, non gentibus, ipsique juxta foedus cum Abraham initium olim adoptati fuerant in populum Dei; denique, quia, cum esset Jerusalem regia Davi-

ipse poenitentiam praedicare praecipit, et in hoc ipso ejus auctoritate usi sunt, juxta illud Apost. 2 ad Corinth. 5: *Pro Christo legatione fungimur, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.* ET REMISSIONEM PECCATORUM, veluti fructum poenitentiae, ut passionis Christi et resurrectionis accipiendum. Nemo enim potest bene agere poenitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam, inquit Ambr., lib. 4 de Poenit., c. 4. IN OMNES GENTES, id est, per omnes nationes, prout tam Judaeos quam gentes comprehendit. Nam hoc exprimit, addendo: INCIPIENTIBUS, praedicatoribus, Ab JERUSOLYMA, juxta vaticinium Isaias c. 2: *De Sion exiit lex, et verbum Domini de Jerusalem.* Porro saepe observat August., ut videtur lib. de Unit. Ecclesiae, tract. 2 in Epist. Joan., et in psalm. 147: his Christi verbis totum Christum esse expressum. Nam, cum dixit: *Necesse est impleri omnia, quae scripta sunt de me, et sic oportebat Christum pati,* etc.; designavit semetipsum, tanquam Ecclesiae suae seu corporis sui caput et sponsum, per quem ac-

dis civitas, oporteret Christum Davidis successorem ab ea incipere restaurationem regni, et ex ea egredi ad subjugationem omnium gentium. Superiora igitur omnia a prophetis fuisse praedicta, ac proinde evenire debuisse aut certe adhuc debere, mente a Christo illustrati apostoli jam clare intellexerant, et undequaque ipsorum animis fuit satisfactum.

VERS. 48. — Vos autem, apostoli mei praesentim. Quamvis sic scribat evangelista, ut hic versiculus cohaereat precedenti, ab eoque dependat, videtur hic tamen ad diem Ascensionis pertinere, potius quam, ut praecedens, ad Resurrectionis; nec enim haec tenens meminuit Evangelista nisi primi diei Resurrectionis sic considerat initium Aeternum apostolorum, ubi Evangelista laetis narrat hoc idem, quod hic breviter. Injuncti hic autem Christus apostolis officium, quod ipso in eorum assumpto obire debebant.

TESTES, praedicatores, annuntiatores, apud omnes gentes.

ESTIS a me ordinati seu delegati. Vel praesens est loco futuri, quo utitur evangelista, act. 1, v. 8: *Et eritis mihi testes.* Nondum enim eos ad promulgandum Evangelium ablegat, sed admodum quo eos destinaverit, ut se preparent.

NONIS omnium, quae de me praedicanda erunt. Ac si dicat: Praedictum est Evangelium praedicandum per totum orbem; hoc munus vos impletis, haec erunt partes vestrae. Vos eritis illi qui per omnes gentes praedicabitis passionem, mortem ac resurrectionem peccatorum in nomine meo, consentaneè vaticiniis prophetarum. Sic enim se ipse explicat evangelista, ubi ait, Act. 1, v. 8: *Et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judaea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae.*

VERS. 49. — Et, quo autem idonei ad hoc reddimini, qui ex vobis imparis tanto oneri estis, scio.

Ego MITTO, brevi nuntium, proximo die Pentecostes, exoritur PATRIS MEI, id quod Pater per prophetas et me promissit, id est Spiritum sanctum. Dicens: Pater promissit, ego mittam, significat se Patri aequalem, dum in se recipit munus praestandi id quod promissit Pater. Promiserat autem Pater Spiritum sanctum,

ciperetur remissio peccatorum: illis vero: *In omnes gentes incipientibus ab Jerusalem,* designavit, ubi corpus capitis illius, hoc est, ubi sponsa sua seu Ecclesia sua catholica quaerenda sit, in qua illa remissio peccatorum acciperetur, nempe non in parte aliqua, ut de illis dicitur, et haereticis dicant: *Ecce hic, et ecce illic;* sed in omnibus gentibus diffusa; cujus fides ab Jerusalem extorulum sumpsit, et palliatum totum orbem occupavit. Nam et hoc ab verum Ecclesiam discernendam certissimum signum est.

VERS. 49. — Vos autem testes estis mortui. Ubi designat quod sit officium apostolorum futurum, nempe testificari ea que oculis suis viderunt, mortem et resurrectionem Christi, idque in Jerusalem, et in omni Judaea, Samaria et usque ad ultimum terrae, ut dicitur, Act. 1, v. 8. Unde videntur haec verba, licet a Luca hic subjuncta, speculare ad diem ascensionis. Ut autem tanto ridenti sitis idonei.

VERS. 49. — Ego MITTO, id est, brevi in Pentecoste missurus sum, praemisit, Graecè, ἐπέμψαν, promissit.

appareret, ad testificandam et propagandam fidem Christi, verum insignis constantia, instructa omnigenis facultatibus, tanquam armis, quibus et se defendere, et adversarios superare posset. Revidit sunt fortes et invicti adversus omnes terrores; datum est eis os et sapientia cui nulli adversarii resistere aut contradicere possent, supra 21, v. 15; muniti denique sunt virtute edendorum miraculorum, quibus hostem tantum non prosternerent. *Induamini*, inquit Euthymius, *in modum armaturæ, virtute, ex alto celo*; et Theophylactus: *Non dixit accipiat, sed induamini, declarans omnino custodiâ spiritualis armaturæ munientes. Cùm ergo infirmi per se essent apostoli, monet eos Christus ne prius procedant ad prædicandum Evangelium, quam Spiritu sancto essent roborati. Promittit autem eis tantum animi robur ad exequendum commissum munus, quantum nulla perie dicit, nullis laboribus, molestiis, minis, aut periculis cedat, sed obstacula omnia viriliter superet, et de adversariis victoriam reportet.*

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 51. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

VERS. 50. — **EDIXIT**, ex vi hujus vocis colligere possis, quod Dominus Jesus suos sit conatus, conspicuus quidem ipsis, sed aliis invisibilis; conatus, inquam, saltem aliquos (nec enim sine excitatione turbæ, potuissent omnes simul eademque viâ exire) loco ceteris indicto.

rosus Jerosolymæ exhibuisse; id quod hic tacite indicatur, dum dicitur *educisse illos foras*. Ascensus in cœlum, egreditur civitate Jerosolymorum, ut evitet turbam, à qua, nec suum ascensum, nec discipulorum ascendentem aspicientium conventum, videri voluit.

IN BETHANIAM, Græcè, usque ad Bethaniam, ut scilicet postrebram ante abitum inviseret fidelissimos charissimosque discipulos et hospites, Mariam, Martham, Lazarum, aliosque suos, qui ille poterat jam agere.

ET, è Bethaniæ versus ad vicinum montem Olivarum. Bethania Jerosolymis distabat quindecim stadiis: medio itinere situs erat mons Olivarum, ex quo (quod Act. 1, v. 12, Lucas dat intelligendum), ac proinde non ex Bethaniâ, Jesus ascendit in cœlum, ut unde ad subeundam crucis ignominiam profectus fuerat, inde ascenderet ad cœlestem gloriam, monte utens quasi gradu ad ascendendum in cœlum. Nam, etsi potuit quocumque ex loco etiam humillimo ascendere, fecit tamen humano more; ut quantum terrâ gradiendo et cum discipulis colloquendo ascendere poterat, ascenderet, nec miraculo, quamdiu natura servire poterat, uteretur.

ELEVATIS MANIBUS. Veterem fuisse morem ut benedictio fieret manibus elevatis, constat ex Levit. 9, v. 22. *Elevatis* autem, non in cœlum, habitu precantis Deum, sed super eum qui esset benedicendus, habitu quasi impartientis et infundentis benedictionis gratiam; quemadmodum ex illo Levitico loco fit manifestum: *Et extendens (Aaron) manus ad populum, benedixit ei*. Si tamen unus solus benediceretur, sæpè hoc observatur ut manus, non elevarentur tantum super eum, verum etiam imponerentur capiti ejus, Gen. 48, v. 14; Marc. 10, v. 16. Eadem cæremonia adhuc hodiè in more est apud nos Christianos ut ad benedicionem manus eleventur, sed addito signo crucis, quæ fons nobis est omnis benedictionis; id quod ita, ex usu et traditione apostolorum Domini, ad hæc usque tempora manasse, certum est. Et ego quidem, post Dionysium Richelium et Didacum Stellam, non contentendos auctores haud gravatè crediderim, etiam ab ipso Christo manasse, et apostolos ab ipso Christo didicisse, quod inter recentiores etiam credit vir doctissimus Franciscus Suarez scribens in D. Thomæ p. 3, q. 58, a. 4, disp. 52, sect. 2. Quin et ipse D. Hieronymus opinioni huic favet, dum exponens illud Isa. 66, v. 19: *Et ponam in eis signum, sive, juxta Septuaginta, dimittam super eos signum*, et postquam multa de signo dixisset, subjungit tandem: *Hoc nobis ad Patrem ascendens Dominus dereliquit, sive in nostris frontibus posuit, ut liberè diceremus: Signatum est sacerdos ab illis abiturus. Quæ benedictio non inanis fuit, sed vim dedit, quæ eos usque ad adventum Spiritus sancti custodiret.*

VERS. 51. — **INTER** benedicens autem accessit ad eis, **ET** **FIXAVIT** IN CÆLUM, non disparando sed evanescendo, ut in ceteris apparitionibus, sed pau-

per nos lumen vultus tui, Domine. Hæc Hieronymus. Et quid mirum, crucis signum formasse, et suis commendasse Christum dum ascenderet, qui crucis notus in manibus pedibusque relictas cœlo inferbat; id supra, v. 40, docuimus: quippe quæ omnis, et suæ gloriæ, et suorum fidelium benedictionis, una esset scaturigo? Adhibuit porro hæc elevaturum manuum cæremioniam, ut benedictionis verba penitus discipulorum memoria imprimeret.

BENEDIXIT EIS. Legimus, sub lege naturæ, Patriarchas Isaac et Jacob sub mortem benedixisse filiis suis, Gen. 27 et 49; sub lege et naturæ et Mosis, sacerdotes populo benedixisse, Gen. 14, v. 19; Num. 6, v. 25. Quocirca Christus auctor legis gratiæ, pater et sacerdos Ecclesie, abiturus ex hoc mundo, benedixit suis, ostendens benedicens munus suum verè ac propriè esse; se enim cum esse per quem Deus Pater hominibus benedicit. *Benedixit autem eis benedictione spirituali, quam vocat Apostolus, Ephes. 1, v. 5; precatos est eis, in fide et vitâ Deo dignâ constantiam, atque in oratione perseverantiam, quæ fierent idonei accipiendo Spiritu sancto; nec precatos tantum, sed et largitus est, cuius ut dicere facere, ita benedecere benefacere est. Benedixit discipulis, inquit Theophylactus, fortassis infantibus eis vim, quæ custodiret usque in adventum Spiritus: fortassis etiam nos docens, cum peregrè proficiscimur, ut commendemus nos credo legendum nostris) supernis benedictionibus.*

VERS. 51. — **ET** **FACTUM** EST subito, ipsis nihil tale expectantibus, interea dum benediceret illis, dum benedicionem non dum absolvisset; **ACCESSIT**, Græcè, disjunctus, separatus est corpore ab eis videntibus et admirantibus. Hinc intelligitur benedicionem à Christo, loco valedictionis fuisse adhibitam. Nam antea quidem prædixerat se ascensurum ad Patrem; sed nunc cum ascendere vellet, noluit id aperire disertis verbis, priusquam reipsa monstraret, ne fortè discipuli audientes jam abire Dominum, tristitiam occupati in lacrymas solverent, et valedicere singuli desiderantes, in cœlum Domini procumbere, eumque oculari, aliæque lujusmodi eo rerum stata indigna admittere conarentur, quæ noverat nullâ tristitiâ adficiendos, quando ipsum visuri essent ascendente.

ET, nempe enim, **FEREBATUR** IN CÆLUM. Græcè, sustollatur, sursum ferebatur, id est, sursum movebatur; non enim ferebatur aliorum manibus, sed ascendeat, idque non volantis more, aut gradientis, at ita ac si aliorum manibus gestatus, et paulatim sursum portatus fuisset; non enim mox è conspectu discipulorum sublatus fuit. *Ferebatur* autem viâ rectâ, quamdiu quidem ab apostolis videbatur, idque facta ad occidentem versâ, quod ita qui loca sancta visitant docent ex his quæ etiamnum superstat ut ultimis vesti-

latum sursum se attollendo, illis videntibus, donec tandem nubem eum secluderet ab oculis eorum, ut narratur Act. 1, vers. 9. Faciem habebat versus occidentem, sicut ex ultimis vestigiis pedum ejus patet, quæ ascensus petre veluti cæci impressi, et adhuc ibi cerni dicuntur.

giis pedum Domini, quæ ascendens petroso monti, memoriæ causâ, impresserat, teste inter alios auctore libri de locis Actorum apostolicorum, inter D. Hieronymi opera; quamquam quod ex apostolicâ traditione refert Damascenus, lib. 4 de orthod. Fide, cap. 15, ascenderit ad ortum, id est, ex monte Oliveti in oriente sito.

VERS. 52. — ADORANTES. Græcè, postquam adorassent eum, quo modo est etiam Syriacè. Aspererunt fixis oculis euntem in cœlum quandû potuerunt, donec scilicet *nubes suscepit eum ab oculis eorum*, et angeli admonerunt eum non amplius corporeis oculis requirendum, donec redeat ad homines iudicandos; Act. 1, v. 9, 10, 11. Quod ubi intellexerunt, et reipsâ sic esse viderunt, adoraverunt, prostrati seu inclinati reverentiæ causâ in terram (id enim notat vox adorandi), jam remotum à suis oculis et in cœlum assumptum, tanquam Dominum suum et Deum suum, tanquam eum qui jam modis omnibus probâset se Filium Dei vivi. Tantum abest ut quidquam ultra dubitârent de ejus sive resurrectione sive majestate, ut longè majore reverentiâ cooperire eum colere, quam dum ejus consuetudine in terrâ fruerentur; non jam ut præceptorem duntaxat aut Prophetam, aut Messiam dimidiâ ex parte cognitum, sed ut Regem gloriæ mundique Dominum, cui data esset potestas omnis in cœlo et in terrâ, ut reipsâ jam probatum Filium Dei vivi, quem ante solâ fide confessi fuerant. Adoraverunt, inquit Beda, *discipuli in loco ubi steterant novissimè pedes ejus*, alludens ad psal. 131, versu 7.

REGRESSI SUNT, acti fiduciâ accipiendi promissum Patris, in JERUSALEM, prout Dominus jusserat supra, v. 49, et quidem eamdem in domum idemque cenaculum, Act. 1, v. 15; nec enim fas erat eos distrahi, donec *induti essent virtute ex alto*.

CUM GAUDIO MAGNO. Licet Dominum ex oculis amisissent, tamen tantum abfuit ut tristitiâ ob id affecti fuerint, ut contra maximo repleti fuerint gaudio, tum quod congratularentur gloriæ Domini sui, quem suis oculis conspexerant gloriôsè ascendere in cœlum, tum quod certissima de Jesu fide essent aucti, postquam ea omnia quæ ille prædixerat vidissent feliciter impleta, nec minus certè spe, fore, ut ea etiam quæ ipsis promiserat evenirent, et inter cætera, ut brevi quidem acciperent promissum Patris, et induerent virtute ex alto, supra, v. 49; tandem verò assumerentur ad ipsum in cœlum, Joan. 14, v. 5: *Et si abiero et præparavero vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad*

VERS. 52. — ET IPSI ADORANTES Christum jam, nubiis susceptum in cœlum, juxta mandatum Domini, REGRESSI SUNT IN JERUSALEM: hâque CUM GAUDIO MAGNO, de glorificatione scilicet Domini sui, juxta illud Christi: *Si diligeritis me, gauderitis utique, quia ad Patrem vado*, itemque de imminente adventu Spiritûs sancti, cujus effectus jam præstaverant.

VERS. 53. — ET ERANT SEMPER IN TEMPO, omni scilicet die temporibus opportunis, LAUDANTES ET BENEDICENTES DEUM, quia Christum suum glorificasset, et ejusdem gloriæ spem sibi dedisset. Quæ verba non

me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis. Certa fides excutiebatur omnem merorem; spes promissorum certa addebatur alacritatem; nimirum, ubi carne se subdlexerat Dominus, spiritu coepit esse adesse, ita ut solido gaudio afficerentur, et tunc demum sentirent, quam verè prædixisset Dominus, expedire ut carne abiret, Joan. 16, v. 7.

VERS. 53. — ET, ab eo tempore, interea dum expectarent promissum Spiritum sanctum. Quia Lucæ propositum erat longius historiam producere, idè breviter solummodò dicit, quid egerint apostoli, ab Ascensione Domini usque ad acceptum Spiritum sanctum.

ERANT SEMPER, id est, quotidie, horis opportunis. Non quòd noctes diesque illic transigerent, sed quòd frequentârint omnes conventus, stansque et solemnibus horis, *temporibus videlicet quibus congregari solent*, ait Euthymius; adierint ad gratiarum actionem Deo reddendam. Hæc porro alacritas timori opponitur, qui prius clausos et latentes domi detinuerat.

IN TEMPO, non ita ut prius formidantes Judæos. Nondum Spiritus, inquit Theophylactus, et spiritualiter vivunt: *qui enim prius inclusi erant, nunc inter medicos pontifices vivunt*. Act. 1, v. 15, dicitur *reversos à monte Oliveti in cenaculum ascendisse, et illic mansisse, et fuisse perseverantes unanimiter in oratione*; non quòd in cenaculo delituerint, nec ausi fuerint exire in templum, sed quòd illo in cenaculo simul habitantes, donec advenisset Spiritus sanctus, sive domi sive foris essent, totos se dederint laudando et orando Deo, ut digni fierent Spiritu sancto quem expectabant; forsùm cum prodirent, non aliò quàm in templum exibant.

LAUDANTES, privatim singuli apud se, donec accepto Spiritu id palam publicèq; agerent. Nondum prædicandi tempus advenerat, ad quod officii majori cum miraculo erant extrudendi.

BENEDICENTES, id est, gratias agentes, ob Christum scilicet juxta promissiones patribus factas missum, et ipsis peculiariter revelatum, cum communionem summorum bonorum, qualia per Christum promissa fuerant; orantes perfici in se quod cœptum fuerat, et Spiritum sanctum in se infundi, quod instructi abirent prædicatum in nomine Jesu penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, prout Jesus ipsis mandaverat, supra, v. 47. Dum ergo proximum expectant Spiritum sanctum, veris exercitiis quæ pietatem decent toti operam impendunt. *Inter laudum*

nalli referunt ad tempus quo jam acceperant Spiritum sanctum; nam Lucas similiter, Act. 2, v. 46, et Act. 5, v. 1, narrat apostolos perdurasse unanimiter in templo. Quibus favet quòd ante adventum Spiritûs sancti insinuat apostolos domi in cenaculo mansisse. Theophylactus tamen, Beda et alii valdè verisimiliter putant hæc contingisse statim post ascensionem, etiam ante Pentecosten, quod series narrationis videtur sustulare. Nec enim cogit illa Scriptura Act. 1, ut semper domi in cenaculo delituisse credantur.

devotiones, promissum Spiritûs sancti adventum, promptis per omnia paratisq; cordibus expectant, inquit V. Beda, qui et hoc hic annotat: *Lucam qui Evangelium suum à ministerio templi per sacerdotium Zachariæ capit, pulcherrimè hoc in templi devotione*

compleri, cum apostolos tibi, ministros videlicet novi sacerdotii futuros, non in victimarum sanguine, sed in laude Dei et benedictione conclusit.

AMEN. Vox est evangelistæ, confirmantis obsignantisque ea omnia quæ hactenus scripserat.

INDEX RERUM.

DE VIO, SEU CAJETANI VITA.	9-10	plectitur Christus. Divitum salus difficilis. Præmium omnia relinquuntibus promissum. Christus passionem suam prænuuntiat. Filios Zebedæi cæterosque discipulos docet. Bartimeum cæcum sanat.	423-126
ERASMI VITA.	Ibid.	Commentaria.	451-152
DIVI HIERONYMI (ut nonnulli putant) in Evangelium secundum Marcum præfatio.	15-14	Cap. XI. Jerusalem Christus ingreditur. Ficus maledicta. Venditores è templo ejeti. Fidei efficacia. Christi auctoritas. Baptismus Joannis.	147-148
IN S. MARCUM COMMENTARIA.	Ibid.	Commentaria.	149-150
Caput primum. Joannis prædicatio. Jesus baptizatur et tentatur. Simonis et Andræe, Jacobiet Joannis Zebedæi vocatio. Dæmoniaci et infirmi sanantur.	17-18	Cap. XII. De vinitoribus homicidis, et de petrâ angulari parabola. Reddenda Cæsari ea quæ sunt Cæsaris. Mortuorum resurrectio. Vita angelica. Amor Dei et proximi. Messias Davidis filius. Scribæ superbi. Vidua duo minuta erogans.	155-159
Cap. II. Paralytico peccata remissa, et sanitas reddita. Levi vocatio. Cur Jesus cum peccatoribus conversetur. Discipuli non jejunantes, et spicas vellentes excusantur.	31-52	Commentaria.	159-160
Cap. III. Mandi aridæ et infirmorum curatio. Apostoli mittuntur ad prædicandum. Blasphemia in Spiritum sanctum irremissibilis. Quæ mater et qui fratres Jesu.	53-54	Cap. III. Mandi aridæ et infirmorum curatio. Apostoli mittuntur ad prædicandum. Blasphemia in Spiritum sanctum irremissibilis. Quæ mater et qui fratres Jesu.	169-170
Commentaria.	55-54	Commentaria.	175-174
Cap. III. Mandi aridæ et infirmorum curatio. Apostoli mittuntur ad prædicandum. Blasphemia in Spiritum sanctum irremissibilis. Quæ mater et qui fratres Jesu.	59-40	Cap. IV. Parabola seminatoris, lucernæ super candelabrum, seminis in terram jacti et grani sinapis. Tempestas sedata.	181-182
Commentaria.	41-42	Commentaria.	187-188
Cap. IV. Parabola seminatoris, lucernæ super candelabrum, seminis in terram jacti et grani sinapis. Tempestas sedata.	47-48	Cap. V. Legio dæmonum expulsa in porcos ingreditur. Mulier à profluvio sanguinis liberata. Jairo filia vita reddita.	187-188
Commentaria.	54-52	Commentaria.	187-188
Cap. V. Legio dæmonum expulsa in porcos ingreditur. Mulier à profluvio sanguinis liberata. Jairo filia vita reddita.	61-62	Cap. VI. Cur Jesus in patriâ pauca edat miracula. Ad Apostolos monita. Joannis Baptistæ mors. Quinque panes et duo pisces multiplicati. Tempestatis sedatio. Jesus multos sanat tactu fimbriæ vestimenti.	205-206
Commentaria.	65-64	Commentaria.	209-210
Cap. VI. Cur Jesus in patriâ pauca edat miracula. Ad Apostolos monita. Joannis Baptistæ mors. Quinque panes et duo pisces multiplicati. Tempestatis sedatio. Jesus multos sanat tactu fimbriæ vestimenti.	69-70	Cap. VII. Pharisæi Dei mandata ob suas traditiones violant. Quenam hominem coïnquintem. Syrophœnisæ filia à dæmonio liberatur. Surdi ac muti curatio.	219-220
Commentaria.	75-76	Commentaria.	221-222
Cap. VII. Pharisæi Dei mandata ob suas traditiones violant. Quenam hominem coïnquintem. Syrophœnisæ filia à dæmonio liberatur. Surdi ac muti curatio.	83-90	LUCÆ BRUGENSIS VITA.	227-228
Commentaria.	91-92	IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM COMMENTARIA.	229-250
Cap. VIII. Septem panes et pauci pisciculi multiplicantur. Phariseorum fermentum. Cæcus sensum curatur. Petri confessio.	93-100	Caput primum. Joannis nativitas. Verbi incarnatio prænuuntia. Maria cognata Elizabeth invisit. Nascitur Joannes. Zachariæ canticum.	255-256
Commentaria.	105-104	Commentaria.	255-256
Cap. IX. Jesus transfiguratur. Eliam jam venisse ostendit. Surdum ac mutum spiritum ejeti. Suam passionem prædicit. Quis discipulorum major. Amputandum manus, pedis et oculi scandalum.	111-112	Cap. II. Nascitur Christus. Angelus pastoribus apparet. Christi circumcisio. Mariæ purificatio. Simeon atque Anna. Christus in medio doctorum reperitur.	258-258
Commentaria.	115-116	Commentaria.	259-250
Cap. X. Matrimonium indissolubile. Parvulus com-		Cap. III. Joannes turbas, publicanos ac milites	